

Inbreng Noord-Hollandse waterschappen

Omgevingsvisie

Provincie Noord-Holland

Mei 2017

Inleiding

De provincie Noord-Holland is in samenwerking met waterschappen, gemeenten, bedrijven en inwoners bezig met het ontwikkelen van een Omgevingsvisie voor de provincie Noord-Holland. Als Noord-Hollandse waterschappen nemen we hieraan, samen met Rijkswaterstaat, deel via de Taskforce Water. Daarnaast maken we ook deel uit van de provinciale projectgroep die de Omgevingsvisie opstelt.

De Omgevingsvisie is één van de nieuwe instrumenten uit de Omgevingswet, die in 2019 in werking treedt. Een Omgevingsvisie is een samenhangende visie voor de fysieke leefomgeving; over de bestaande situatie en de manier waarop die wordt behouden of wordt verbeterd. Het gaat over de inrichting op de lange termijn, over een veilige en gezonde omgeving, over bereikbaarheid, over plekken waar de economie duurzaam kan groeien, over dat wat bewaard moet blijven of beschermd moet worden, over water, natuur, erfgoed en landschap.

Doel van de nota

De Omgevingsvisie wordt opgebouwd rondom vijf thema's. Water en klimaat zijn belangrijke onderwerpen die alle thema's in de Omgevingsvisie raken. Om te komen tot een proactieve gezamenlijke waterschapsinbreng is in voorliggende nota per thema uitgewerkt welke onderwerpen de waterschappen in de Omgevingsvisie terug willen zien komen, wat hierbij van de provincies wordt verwacht en wat wij als waterschappen kunnen bieden.

Voorliggende nota geeft een integraal beeld van die zaken die drie de waterschappen relevant vinden voor de Omgevingsvisie. En waar de waterschappen graag het gesprek over aan gaan met alle partners, om zo een integrale bijdrage te leveren aan de Noord-Hollandse Omgevingsvisie. Dit overzicht is met nadruk geen sluitende opsomming van alle water onderwerpen. Het benoemt daarom ook niet alleen de voor de hand liggende onderwerpen op watergebied waar de waterschappen zich mee bezig houden. Dit stuk gaat verder en kijkt integraal naar de andere onderwerpen, waar de waterschappen graag een bijdrage aan willen leveren in de fase van visievorming.

Leeswijzer

De belangrijkste conclusies en aanbevelingen zijn in de **kernboodschap** op de volgende bladzijde weergegeven. De nadere uitwerking per thema is in de daaropvolgende hoofdstukken weergegeven. Hierbij is de thematische indeling uit de Omgevingsvisie aangehouden, te weten:

- Thema bodem, water en lucht.
- Thema natuur en biodiversiteit.
- Thema verstedelijking.
- Thema energietransitie & mobiliteit.
- Thema economie.

Kernboodschap

Door de klimaatverandering staan we voor grote uitdagingen

Klimaatverandering, bodemdaling, verstedelijking en de veranderende samenleving zijn belangrijke factoren die ervoor zorgen dat de druk op heel de provincie Noord-Holland toeneemt. Dit betekent dat de kans op droogte, wateroverlast en overstromingen alleen maar groter wordt. Daarnaast worden ook de waterkwaliteit en de ecologie beïnvloed. Een klimaatrobuuste en toekomstbestendige inrichting van onze leefomgeving is dan ook essentieel om ervoor te kunnen zorgen dat we ook in de toekomst kunnen wonen, werken en recreëren in de laaggelegen delta die de provincie Noord-Holland is. De beleefbaarheid van water speelt daarin een steeds grotere rol.

Een hoog waterbewustzijn en risicobesef van bedrijven en inwoners zijn hierbij essentieel

Het waterbewustzijn van bedrijven en inwoners is heel erg laag. Schade als gevolg van klimaatverandering zal vaker gaan optreden. De maatschappij is namelijk niet volledig maakbaar en bedrijven en inwoners hebben ook zelf een eigen verantwoordelijkheid. Welke maatregelen waterschappen en andere overheden ook nemen om de gevolgen van klimaatverandering te beperken, er blijft altijd een risico bestaan dat er toch schade ontstaat. Een heldere communicatie hierover richting bedrijven en inwoners is essentieel. Duidelijk moet worden gemaakt op welke bescherming bedrijven en inwoners kunnen rekenen, welke verantwoordelijkheid ze zelf hebben en welke maatregelen ze vervolgens kunnen uitvoeren.

Dit vraagt om een integrale duurzame samenwerking tussen de diverse overheden, bedrijven en inwoners

Een eerste stap daarin is het gezamenlijk opstellen van de Omgevingsvisie waarin één samenhangende visie voor de fysieke leefomgeving voor de provincie Noord-Holland wordt gemaakt. Dat biedt mooie kansen voor het vergroten van het waterbewustzijn bij alle partijen. En het biedt kansen om de wateropgaven aan de provinciale doelen (natuur, economie, energie en mobiliteit) te koppelen aangezien alle provinciale thema's een sterke relatie hebben met water en klimaat.

De Omgevingsvisie legt daarvoor een goede basis, maar regie, urgentiebesef en focus zijn noodzakelijk

Met het opstellen van een provinciale Omgevingsvisie zijn we er nog niet. Om de doelstellingen uit de Omgevingsvisie voor elkaar te kunnen krijgen is een gezamenlijke op elkaar afgestemde aanpak nodig. Dit vraagt om langdurige regie vanuit de provincie met effectieve (stimulerings)maatregelen om noodzakelijke ontwikkelingen aan te jagen.

De toekomstvisie legt de focus op 2050. Maar klimaatverandering vraagt nu al actie om tijdig te kunnen komen tot een waterbewuste omgeving en een toekomstbestendige inrichting. Deze urgentie moet tot uitdrukking komen in de Omgevingsvisie. Vraag die wij hebben is of de vooronderstelling dat de hele provincie Noord-Holland in 2050 waterrobuust is ingericht een haalbaar toekomstbeeld is? Of moet de focus worden gelegd op bepaalde deelgebieden. Maak daarover – samen met alle betrokken partijen – een duidelijke keuze.

Haalbare en betaalbare uitvoeringsprogramma's

Er moet een goede en op elkaar afgestemde vertaling plaatsvinden van de doelen uit provinciale Omgevingsvisie naar de Omgevingsvisies van de gemeenten en de waterbeheerprogramma's van de waterschappen. De maatregelen die hieruit volgen moeten haalbaar en betaalbaar zijn, met daarbij aandacht voor de verdeling van de kosten. Zeker waar het gaat om grote (gebieds)ontwikkelingen. Hoe neem je water daarin mee en voorkomen we dat gerelateerde (toekomstige) kosten worden afgewenteld op de maatschappij/inwoners? Hou daarbij rekening met de juiste balans tussen de investeringen die nodig zijn en de mogelijke schades die kunnen optreden.

Aanbod waterschappen

Alleen samen kunnen we de grote uitdagingen waar we voor staan voor elkaar krijgen. Vanuit onze betrokkenheid, taak, deskundigheid op het gebied van water en klimaat en onze gebiedskennis werken we graag met alle belanghebbenden samen aan een klimaat- en toekomstbestendig inrichting van het gebied en het vergroten van het waterbewustzijn van onze bedrijven en inwoners. Daarbij moet voldoende ruimte zijn voor flexibiliteit, maatwerk en regionale/lokale afwegingsruimte.

Thema bodem, water en lucht

Wat zijn de uitdagingen op het gebied van bodem, water en lucht?

De effecten van klimaatverandering worden steeds duidelijker zichtbaar. We hebben vaker te maken met natte winters, hevige (zomer)buien en droge zomers. Dit zorgt regelmatig voor wateroverlast en droogte. Ook daalt ons gebied en daarmee ook de bebouwing. Dit heeft consequenties voor de ruimtelijke inrichting en het beheer van de openbare ruimte. De nieuwe KNMI-scenario's uit 2014 laten zien dat het klimaat sneller aan het veranderen is dan we dachten. Het klimaat waarvan we dachten dat het zich pas in 2050 zou voordoen, doet zich nu al voor op een aantal vlakken.

Wat betekenen deze uitdagingen voor het gebied van Noord-Holland?

De klimaatverandering heeft grote gevolgen voor de hele provincie Noord-Holland. Door aan de voorkant gezamenlijk het gesprek aan te gaan over de ruimtelijke inrichting kan met 'slimme' oplossingen een hoop schade en overlast worden voorkomen. Niet alleen tegen het water strijdend, maar ook met het water mee bewegend. Door de provincie, tegen zo laag mogelijke kosten, in te richten met innovatieve en duurzame oplossingen kunnen ook toekomstige generaties prettig wonen, werken en recreëren. Dat is ons gezamenlijk belang! Daarbij is het onze gezamenlijk opdracht om meer specifiek te worden, want er zijn grote lokale verschillen in risico en impact in de provincie.

Hoe kunnen de provincie, waterschappen en gemeenten hier samen in optrekken?

De uitdagingen waar we als gevolg van de klimaatverandering voor gesteld staan, kunnen de waterschappen niet meer alleen aanpakken. Een gezamenlijk verantwoordelijkheidsgevoel, ruimtelijke maatregelen en een ander risicobewustzijn zijn nodig. Daarbij gaat het niet alleen om wateroverlast en droogte, maar ook over waterveiligheid. De waterschappen gaan hier graag met de ruimtelijk ordenaars het gesprek over aan.

In Noord-Holland is er een omvangrijke opgave op het gebied van wonen, werken, natuur en recreëren. Water is daar onlosmakelijk mee verbonden. Provincies, gemeenten, waterschappen, inwoners en marktpartijen hebben daarbij elk een eigen verantwoordelijkheid en belang. Samenwerking, vanuit de eigen taken en verantwoordelijkheden, is cruciaal om de verschillende opgaven te kunnen realiseren. Belangrijk aandachtspunt daarbij is dat de investeringen van de waterschappen alleen renderen als ook de andere stakeholders, met name de gemeenten, hun deel van de wateropgave oppakken. Het gaat daarbij vooral om een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte. Denk daarbij ook aan private eigendommen zoals groene daken en onverharde tuinen. Voor de ontwikkeling van nieuwbouwlocaties moeten klimaat- en waterbestendige kaders meegegeven worden.

Wat vragen wij van de provincie en wat kunnen wij de provincie bieden?

We vragen de provincie hier een coördinerende en sturende rol in te pakken en in de Omgevingsvisie zelf aandacht te hebben voor de effecten van klimaatverandering op de inrichting van de provincie. En om de andere actoren in het gebied actief op te roepen dit voorbeeld te volgen.

De waterschappen zijn uitermate bereid om samen met de ruimtelijk ordenaars mee te denken over de inrichting van het gebied en zo samen tot maatschappelijk aanvaardbare oplossingen te komen. De waterschappen kunnen daarbij inhoudelijke- en gebiedskennis inbrengen.

Meer in detail gaat het daarbij om het volgende:

1. **Juiste functie op de juiste plek:** er zitten grenzen aan het doelmatig beheer/systeem (duurzaamheid, doelmatigheid, veiligheid). De waterbeheerder signaleert en de provincie neemt regie bij (zoek-) proces met stakeholders en ruimtelijke ordenaars om te verkennen of adaptatie aan de orde is of zelfs transitie op termijn.
2. **Regie:** zorg voor regionale invulling en afstemming. Betrek kleine gemeentes en andere stakeholders bij bodemdaling en ruimtelijke adaptatie. Faciliteer indien nodig kleine(re) gemeentes in het maken van gemeentelijke dan wel bovengemeentelijke Omgevingsvisies. Zet hierbij in op faciliteren, inspireren en uitwisselen van kennis/ervaringen. Organiseer bijvoorbeeld in het beginstadium klimaatateliers.

3. **Innovatieve en duurzame oplossingen:** er kan een divers palet aan instrumenten ingezet worden om gezamenlijk het hoofd te bieden aan de klimaatopgaven (subsidies, innovatieprogramma's, netwerken). We vragen de provincie hier een stimulerende rol in te pakken en middelen beschikbaar te stellen, zodat vastgesteld kan worden welke alternatieve vormen van landgebruik duurzamer zijn en beter passen in de context van bodemdaling.
4. **Slim investeren:** bij aanwijzing en beheer van bestaande en toekomstige functies, zien wij graag dat er rekening gehouden wordt met beheer en de daarmee gepaard gaande kosten (Life Cycle Costs). We vragen dat de provincie het uitgangspunt ondersteunt dat klimaatrobuuste investeringen bij aanleg zich terug moeten verdienen in de beheerfase.
5. **Meerlaagsveiligheid:** voor een duurzaam waterveiligheidsbeleid is het meerlaagsveiligheidsconcept (preventie, duurzame ruimtelijke ordening, calamiteitenbestrijding) een belangrijk hulpmiddel. Waar mogelijk moeten overstromingen worden voorkomen, maar als het dan toch gebeurt is het essentieel dat het gebied door middel van een slimme ruimtelijk inrichting zo min mogelijk schade ondervindt, dit vraagt ook een adequate rampenbestrijding.
6. **Waterbewustzijn:** we vragen de provincie gezamenlijk in te zetten op waterbewustzijn en risicobesef. Wees transparant over de beschermingsniveaus van de overheid en risico's en handelingsperspectieven van inwoners.
7. **Hittestress:** hittestress levert grote (gezondheids)risico's op. Het ruimtelijke beleid van de provincie is gericht op uitbreidingen binnen de bebouwde kom, ter bescherming van het landelijk gebied. Hierdoor raken steden steeds verder verdicht, waardoor steeds grotere druk komt op de ruimte voor water en groen. Water en groen hebben een belangrijke rol in de stedelijke leefomgeving en het klimaat van de stad. De provincie moet dit meewegen in haar beleid.
8. **Grondwater:** ook grondwater (grondwateronderlast en grondwateroverlast, grondwaterkwaliteit) is een belangrijk onderwerp. De verantwoordelijkheden voor grondwater zijn complex belegd bij overheden en inwoners. De provincie kan vanuit kennis en overzicht een rol spelen bij de verbinding van grondwater en ondergrond met ruimtelijke ontwikkelingen en druk zowel boven als onder maaiveld.
9. **Zoetwaterproblematiek/verzilting/droogte:** De risico's van droogte/watertekort moeten niet worden onderschat. Voor een vitale economie is het van belang dat de juiste kwaliteit water op de juiste plaats aanwezig is. In het Deltaplan is afgesproken dat de provincies verantwoordelijk zijn voor het in beeld brengen van de beschikbaarheid van zoet water. Wat betekent dit voor mogelijke functies in 2050, kijkend naar de verdringingsreeks? In 2050 kunnen een aantal functies mogelijk niet meer gefaciliteerd worden. Dit vraagt andere maatregelen. Niet alleen kijken naar soorten teelt, maar ook afzetmogelijkheden van alternatieve teelten mee in ogenschouw nemen.

Thema natuur en biodiversiteit

Wat zijn de uitdagingen op het gebied van natuur en biodiversiteit?

Natuur en biodiversiteit staan onder druk van klimaat, economie en verstedelijking. Daarnaast zijn natuur en water in de waterrijke West-Nederlandse delta nauw met elkaar verweven. Water en de bijhorende infrastructuur (oevers en dijken) bieden relatief veel ruimte voor natuur en biodiversiteit. Water is in West-Nederland een kwaliteitsbepalend element van de ruimtelijke omgeving. Belangrijk voor inwoners en recreanten. Waterkwaliteit, peilbeheer, inrichting en onderhoud sturen de biodiversiteit en de kwaliteit van de natuur.

Aandachtspunt is dat er extra inspanningen nodig zijn om de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen. Dit heeft diverse oorzaken. Het duurt relatief lang voordat de getroffen maatregelen het gewenste effect hebben, deels door gebiedspecifieke omstandigheden en deels doordat waterschappen maar in beperkte mate instrumenten in handen hebben om eigenstandig de waterkwaliteit te veranderen. Een gezamenlijke koers/aanpak hoe hier mee om te gaan is dan ook essentieel.

Wat betekenen deze uitdagingen voor het gebied van Noord-Holland?

Op dit moment zijn water- en natuurbeheer nog onvoldoende op elkaar afgestemd. Hierdoor lopen we in Noord-Holland synergie- en meekoppelkansen mis. Het effect hiervan is dat de inzet op natuur niet altijd even efficiënt wordt ingezet: door samen te werken kunnen we dit verbeteren!

Wat vragen wij van de provincie en wat kunnen wij de provincie bieden?

Wij vragen de provincie om in de Omgevingsvisie helder aan te geven aangegeven waar welke natuurwaarden en biodiversiteit nodig zijn. Essentieel daarbij is dat de uitvoering van de plannen wordt afgestemd op de plannen en (beheer)maatregelen van de andere actoren. Dit vraagt om een regierol vanuit de provincie.

Waterschappen gaven in de Verklaring Groen Kapitaal aan dat ze natuur en biodiversiteit belangrijk vinden en open te staan voor integratie van deze thema's in hun werkproces. Waterschappen werken mede vanuit de opgave van de Kaderrichtlijn Water aan een gezonde aquatische ecologie. Dat gaat om een goede waterkwaliteit en het versterken van de structuur (waterplanten). Vanuit duurzaamheid experimenteren waterschappen met werkwijzen die beter aansluiten bij de natuur. Natuur en biodiversiteit profiteren van dit alles zeer.

Meer in detail gaat het daarbij om het volgende:

1. **Integrale natuurvisie:** er is een integrale natuurvisie nodig die geen onderscheid maakt tussen nat en droog. Voor planten en organismen horen "natte" en "droge" natuur bij dezelfde leefomgeving. Waterbeheerders zijn geen natuurbeheerders, maar willen hun planvorming, uitvoering en beheer wel afstemmen met de belangen van de natuur.
2. **Hou rekening met de klimaatverandering:** Wat worden de nieuwe natuurdoelen als het klimaat verandert? Natuurbehoud impliceert dat je andere soorten niet toelaat. Dit is gezien de klimaatverandering onhoudbaar. Het is daarom van belang daar flexibiliteit in te bouwen.
3. **Synergie:** waterbeheer, natuurbeheer en recreatie zijn onvoldoende op elkaar afgestemd. Daardoor worden synergie-kansen gemist. Natuurgebieden kunnen dienen als overlooptgebieden (meervoudig ruimtegebruik). Piekbergingen bieden grote kansen voor natuurontwikkeling en recreatie. Wat hiervoor nodig is, is een integrale aanpak van de provincie en partneroverheden om deze synergiekansen vroegtijdig boven tafel te krijgen.
4. **Natuur:** essentieel is water en natuurdoelen aan elkaar te verbinden. In de huidige praktijk draagt waterbeheer vaak impliciet bij aan natuurdoelen. Het zou mooi zijn als dit expliciet wordt. Zowel binnen- als buiten natuurgebieden. Bijvoorbeeld via de Verklaring Groen Kapitaal of de Green Deal Infranatuur.
5. **Biodiversiteit:** er is een provinciale visie nodig op biodiversiteit. Waterschappen hebben deze visie nodig, omdat ze vanuit hun ecologische opgave en hun maatschappelijke rol regelmatig met biodiversiteit worden geconfronteerd.

Thema verstedelijking

Wat zijn de uitdagingen op het gebied van verstedelijking?

Door klimaatverandering, bodemdaling en de verdergaande verstedelijking en verdichting van de bestaande bebouwing neemt de kans op wateroverlast, droogte en daarmee schade aan gebouwen en infrastructuur toe. Daarnaast zal er vaker sprake zijn van hittestress in stedelijk gebied, met alle gevolgen voor de volksgezondheid van dien.

Wat betekenen deze uitdagingen voor het gebied van Noord-Holland?

Om nu en in de toekomst de kwaliteit van wonen, werken en recreëren te kunnen behouden en waar mogelijk te verbeteren is het noodzakelijk vanaf nu serieus werk te maken van waterrobuust en duurzaam bouwen. Dit betekent dat bij zowel nieuwbouw, herstructurering, bestaande bouw en (vitale en kwetsbare) infrastructuur rekening moet worden gehouden met klimaatverandering, wateropgaven en bodemdaling. Deze opgaven zijn gezien de snelheid waarmee het klimaat verandert, niet vrijblijvend meer. Één van de redenen dat nu het Delta Plan Ruimtelijke adaptatie in voorbereiding is.

Wat vragen wij van de provincie en wat kunnen wij de provincie bieden?

Alleen samen (provincies, waterschappen, gemeenten, projectontwikkelaars, aannemers, inwoners) krijgen we deze omvangrijke opgaven voor elkaar. Dit vraagt om een regisserende, stimulerende en soms ook sturende rol van de provincie. De waterschappen dragen daarbij vanuit hun expertise en als waterbeheerder graag aan bij. Het gaat daarbij onder andere om: proactieve inbreng van kennis en expertise over het watersysteem, het creëren van waterbewustzijn, de waterkwaliteit. Maar ook: innovatieve en duurzame oplossingen, zoals slim watermanagement en noodzakelijke maatregelen in verband met wateroverlast en –tekort.

Meer in detail gaat het daarbij om het volgende:

1. **Waterrobuust:** er moet – gezamenlijk met alle betrokken partijen – goed gedefinieerd worden wat onder waterrobuust bouwen wordt verstaan. Zet in op integrale stedelijke en landelijke ontwikkeling gericht op duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid. Het begint met waterbewustzijn: dat alle partijen zich bewust zijn van de problematiek en eigenaarschap voelen.
2. **Kwaliteit leefomgeving:** waterrobuustbouwen gaat ook over gezondheid (hittestress) en de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Dat betekent dat we moeten zorgen voor een goede waterkwaliteit en ecologie. Dit stelt eisen aan de inrichting van onze steden en dorpen met voldoende groen en water.
3. **Bodemdaling:** Serieus aandachtspunt is bodemdaling met name in veenweidegebied (aandeel veehouderij daarin is tienduizenden hectares) en in stedelijk gebied. Hou daar bij nieuwbouw en herstructurering van gebieden nu al rekening mee. Dat voorkomt hoge toekomstige onderhoudskosten, zoals zakkende infrastructuur, afbrekende riolen en het ophogen van tuinen.
4. **Circulair:** ga uit van de circulaire economie, afkoppelen van regenwater van het riool, hergebruik van materialen en groene daken.
5. **Out of the box:** juist het buiten de kaders denken biedt kansen. Veel waterrobuustheidsmaatregelen staan op gespannen voet met de nog steeds voortgaande verstedelijking cq. verdichting van bebouwing. Koppel waar mogelijk functies, zoals het voorbeeld van de multifunctionele dijk.
6. **Kansen pakken:** Er ligt een grote druk op bouwen. Dit betekent dat er nu kansen zijn om waterrobuust en toekomstbestendig te bouwen, zonder dat dat direct tot grote meerkosten hoeft te leiden. Hou je nu geen rekening met de klimaatverandering, dan zal dit over een aantal jaren leiden tot extra (dure) opgaven.

Thema's energietransitie & mobiliteit

Wat zijn de uitdagingen op het gebied van energie en mobiliteit?

De veranderingen die op het gebied van energie en mobiliteit plaatsvinden, hebben grote gevolgen voor de provincie Noord-Holland.

Wat vragen wij van de provincie en wat kunnen wij de provincie bieden?

Waterschappen leveren een vanzelfsprekende bijdrage aan de thema's energietransitie en mobiliteit. Op het gebied van energietransitie zijn het voorlopers met stevige ambities op het gebied van energiebesparing, de opwekking van duurzame energie en het terugdringen van de CO₂-emissies. Daarnaast kunnen ze hiervoor hun waterstaatswerken, eigen grond en water inzetten, bijvoorbeeld voor de plaatsing van energiedragers of voor multifunctioneel gebruik, voor zover dat niet ten koste gaat van de primaire functie van die waterstaatswerken en het water.

Energietransitie:

De waterschappen leveren een substantiële bijdrage aan een duurzame economie en samenleving. Zij hebben hoge ambities vastgesteld op het gebied van energieproductie en –besparing.

Mobiliteit:

Het vaarwegbeheer is een mooi voorbeeld van hoe waterbeheer en mobiliteit elkaar raken. De vaarwegen zijn sterk afhankelijk van het peilbeheer dat de waterschappen voeren. Daarnaast biedt het kansen om werkzaamheden zoals baggeren en de aanleg van natuurvriendelijke oevers gezamenlijk uit te voeren (meekoppelkansen).

Meer in detail gaat het daarbij om het volgende:

1. **Meerlaagse veiligheid:** waterrobuuste aanleg van wegen en andere infrastructuur, zodat evacuateroutes ook bij wateroverlast en/of overstromingen berijdbaar blijven. Daarnaast dient bij de aanleg en reconstructie van wegen rekening te worden gehouden met slappe bodems.
2. **Waterschappen als energieleveranciers.** Energieopwekking uit RWZI's.
3. **Slim malen:** Besparingen op de honderden gemalen zijn bijvoorbeeld mogelijk door de weersverwachtingen voor regen en getijdebewegingen beter te koppelen aan het maalbeheer en door beter gebruik te maken van de waterbergingscapaciteit in het achterland. Daarnaast kunnen kosten worden bespaard door gemalen anders te laten draaien, als het stroomtarief gunstig is, of als er veel duurzaam opgewekte energie beschikbaar is.
4. **Meervoudig ruimtegebruik:** we werken graag mee aan zonneweiden op land of water en willen waar mogelijk inzetten op meervoudig ruimtegebruik van wegen. Bijvoorbeeld in de vorm van waterberging onder het wegooppervlak en plaatsing windmolens op eigendommen waterschappen (met name bij RWZI's).
5. Aandacht voor effecten energietransitie op watersysteem:
 - o bij Warmte koude opslag: altijd gesloten systemen of altijd retour.
 - o Bij leidingen de effecten op de waterkeringen en de kwel meenemen.
6. **Transitie naar elektrisch varen:** het goederentransport over water en de waterrecreatie nemen toe. Dit raakt aan onze rol van waterbeheerder. Enerzijds biedt dit kansen om gezamenlijke opgaven te realiseren. Anderzijds zijn er ook aandachtspunten zoals de waterkwaliteit en de sterkte van de keringen. Uit oogpunt van milieuvervuiling willen we dan ook aandringen op een transitie naar elektrisch varen.
7. **Onderzoekspartner:** sommige ontwikkelingen op het gebied van energietransitie of mobiliteit spelen wellicht pas op langere termijn: dat landt dan wellicht nog niet in Omgevingsvisie; wel kunnen waterschappen meedenken in de vorm van bijvoorbeeld onderzoeksprojecten.

Thema economie

Wat zijn de uitdagingen op het gebied economie en wat betekent dat voor de provincie Noord-Holland?

Economie, water, bodem(daling) en klimaat sterk aan elkaar zijn gerelateerd. Talloze sectoren – van landbouw, recreatie tot en met bedrijven – zijn afhankelijk of kunnen overlast/schade ondervinden van water. Van belang hierbij is dat er niet te veel en niet te weinig water van een goede kwaliteit is.

Hoe kunnen de provincie, waterschappen en gemeenten hier samen in optrekken?

Economische keuzes van de provincie en gemeentes kunnen een onvoorzien effect hebben op de waterhuishouding. Essentieel daarbij is dat we als waterschappen ook bij economische ontwikkelingen vroegtijdig aan de voorkant betrokken zijn. Zodat we deze effecten inzichtelijk kunnen maken en mee kunnen denken naar waterrobuuste oplossingen die meebewegen met het water en ook de economische ontwikkeling ondersteunen.

Meer in detail gaat het daarbij om het volgende:

- **Regie:** grote gebiedsontwikkelingen en de effecten daarvan voor de leefomgeving (inclusief water) vragen om een regierol van de provincie. Voorkomen moet worden dat gerelateerde (toekomstige) kosten worden afgewenteld op de maatschappij/inwoners.
- **Grondstoffenfabriek:** waterschappen kunnen en zullen een rol spelen bij de omslag naar de circulaire economie. Dat is evident in de afvalwaterketen voor terugwinning van grondstoffen en energie. Dit kan fundamentele omslagen betekenen in de wijze van inname van afvalwater (decentraler, gescheiden). Provinciaal beleid kan dit ondersteunen, al is het vooral iets voor gemeenten en waterbeheerders. Mogelijk dat huidige regels deze ontwikkeling kunnen frustreren. Nieuw provinciaal beleid kan dit opheffen cq. faciliteren.
- **Bodemdaling:** in grote delen van ons gebied – zowel stad als land - speelt bodemdaling een belangrijke rol. In een aantal knikpuntgebieden lopen we tegen de grenzen aan van wat de waterschappen nog kunnen faciliteren. Daar moeten – in nauwe samenwerking met alle stakeholders – op termijn keuzes worden gemaakt.
- **Kwaliteit leefomgeving:** de beleefbaarheid van water, waterrecreatie en de aantrekkelijkheid van het wonen aan het water zijn belangrijke economische factoren. Denk ook aan oppervlaktewater als drinkwater of drinkwater uit afvalwaterzuiveringsinstallaties.

